

(A) Kjællinghølgården. I buskadset overfor P-pladsen syd for jernbanen står en stor sten. Her lå fra 1860 og til nedrivningen i 1988 Kjællinghølgården, som drev landbruget på Kjællinghøl. Syd for gårdtomten ligger i dag en lejrplads.

(B) Voldstedet Kjællinghøl. Borgen, som har kunnet kontrollere trafikken på Gudenåen, har givet navn til hele området. Først blev den kaldt "Høllingholm", senere "Kielling Høl" (høl: hul, dybt sted i vandløb). På stedet ses i dag tre borgbanker, som tidligere var omgivet af grave, fyldt med vand fra bækken øst for voldstedet. Borgen har ligget her fra 1300-tallet og til bygningerne blev revet ned engang i 1600-tallet på grund af forfald. En af ejerne var Folmer Rud, som forfatteren H.F. Ewald fortæller om i "Den skotske kvinde på Tjele".

(C) Kanoplads og fiskeplatforme. Pladsen er en primitiv overnatningsplads og er primært beregnet til kanofarere på Gudenåen, men kan også benyttes af andre. Fiskeplatformene er bygget for at give kørestolsbrugere og gangbesværede mulighed for at fiske i Gudenåen (se faktaboks).

(D) Brændevinsegen. Det siges, at pramdragerne i pramfartens storhedstid holdt hvil i træets skygge og styrkede sig med en dram. Træet var dengang det eneste i et ellers træløst landskab ved åen.

(E) Historisk center ved Kjællinghøl. Centret hører under Gudenåprojektet (se faktaboks) og omfatter kopi af et jernalderhus fra 600-tallet, en række værkstedsbygninger og shelters til overnatning.

(F) Mølle-dæmning. I kretten øst for vejen ligger resterne af dæmningen fra den tidligere vandmølle på stedet. Vest for vejen ligger "Sorte kilde" med et lille vandværk, som forsyner de lokale ejendomme med vand. Før vandværkets tid hentede skovfogeden i Brundmosehus **(G)** alt sit vand ved kilden. I området vokser talrige rhododendron, plantet af den forrige ejer.

(G) Brundmosehus. I mange af vore skove findes rester af huse. Sådan er det også her i Hjermind og Kjællinghøl skovene, hvor f.eks. Brundmosehus, Kjællinghølgården **(A)** og den tidligere vandmølle **(F)** er eksempler på dette. Brundmosehus var tidligere skovfogedbolig. I dag ligger her en primitiv overnatningsplads. Resterne af skovfogedens have ses stadig på østsiden af vejen.

(H) Bøgely. Staten købte bygningerne i 1988. De er i dag tilknyttet Gudenåprojektet efter i en årrække at have fungeret som bolig for den lokale skovløber.

(I) Jægerhytten. Jagthytten er opført i norsk stil og blev bygget i midten af 1920'erne, da De danske Imprægneringsanstalter ejede skoven. Blandt ejerne har også været skovbrugsprofessor A. Howard Grøn, som købte skoven i 1938. Hytten lå oprindeligt på højdedraget vest for Brundmosehus **(G)**, indtil den i 1954 blev købt af fabrikant Marinus Svendsen, den daværende ejer af "Bøgely" **(H)**. Han savede hytten i to stykker, og på blokvogn blev den flyttet til den nuværende placering. Staten købte hytten sammen med "Bøgely" i 1988. Efter udvendig istandsættelse blev hytten i 1997 overdraget til Gudenåprojektet. I 2003 blev der etableret en overnatningsplads med shelters øst for Jægerhytten.

(J) Bakkerne. Frem til starten af 1900-tallet var bakkerne åbne og lyngklædte. Siden da er de gradvist groet til, så de i dag er bevokset med gamle skovfyr med en tæt undervækst af løvtræ. I de kommende år vil husdyr komme til at græse her og store dele af arealerne skal ryddes, så de igen får et åbent præg.

(K) Okkerdammen. Dammen illustrerer hvor store mængder okker der udskilles ved afvandningen af mosen længere oppe i dalen. Dammen, som hindrer okkeren i at fortsætte ud i Gudenåen, forventes tømt, når okkerdannelsen i Langmosen er bremsset.

Velkommen til Hjermind Skov/Kjællinghøl

Hjermind Skov og Kjællinghøl ligger umiddelbart øst for Bjerringbro. Området er meget varieret fra det stærkt kuperede morænelandskab i Hjermind Skov til de store flader af smeltevandssand langs Gudenåen på Kjællinghøl.

Afmærkede vandreruter: På kortet er vist de afmærkede naturstier i området. Du kan også bruge kortet til at planlægge dine egne ture.

Handicapforhold: Der findes ingen handicapegnede ruter i området. Kørestolsbrugere må køre i bil til fiskeplatformen ved Gudenåen. Parkering på den lille plads vest for lejrpladsen (se kortet). Nogle til kæderne kan, mod depositum, lånes på Q8-tankstationen, Bjerringbro (tlf. 86 68 11 41).

Overnatning: Lejrpladserne ved Historisk Center samt ved Jægerhytten administreres af Gudenåprojektet, tlf. 87 51 52 90. Lejrpladsen ved Kjællinghøl **(A)** skal bookes via Naturstyrelsens hjemmeside på www.nst.dk. De primitive overnatningspladser ved Gudenåen **(C)** og ved Brundmosen **(G)** kan frit benyttes til en enkelt overnatning.

Hunde: Er velkomne overalt men skal føres i snor.

Yderligere oplysninger: Hjermind og Kjællinghøl skovene administreres af Naturstyrelsen, Kronjylland. Find flere oplysninger på www.nst.dk.

● Hjermind Skov

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

www.nst.dk • Tlf. 7254 3000

Vandreture nr. 47

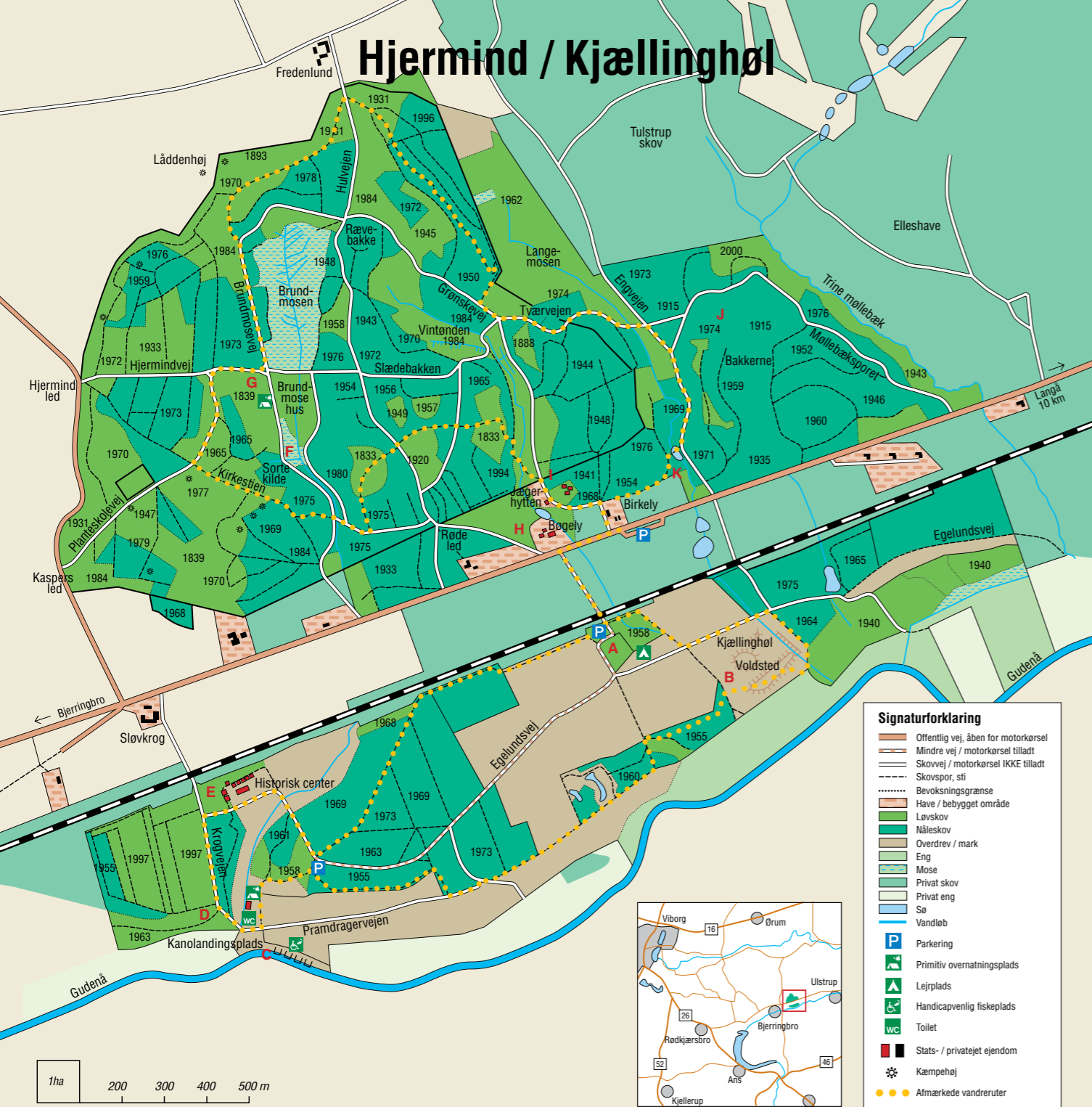
Serien "Vandreture" er foldere over udvalgte naturområder, som bl.a. fås på biblioteker og turistbureauer eller hentes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Hjermind Skov/Kjællinghøl

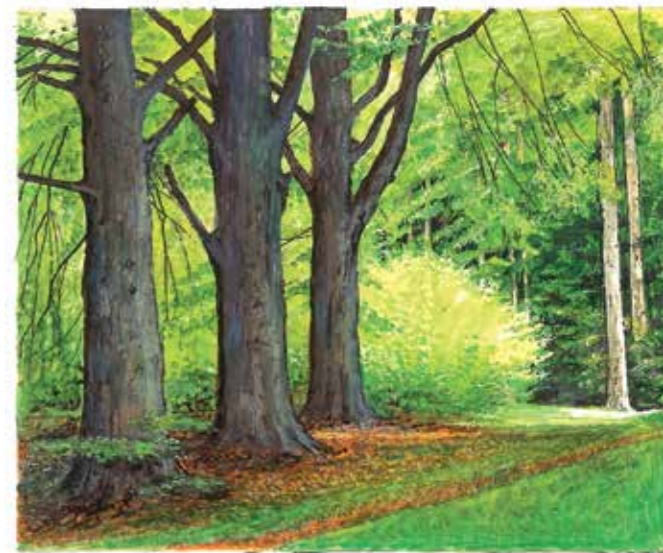
Hjermind / Kjællinghøl

Landskabet

Hjermind Skov ligger på Gudenådalens nordskrænt, som her hæver sig op til ca. 75 meter over åens niveau (4 m.o.h.). Jordbunden består af meget varierende moræneaflejringer, lige fra ler til magert sand. Området er gennemskåret af flere dybe slugter, hvis øvre dele er præget af kildevæld og moser.

Det kuperede terræn er dannet af istidens gletschere. Mens gletscherne dækkede hele Østjylland med sit op til flere hundrede meter tykke lag, samlede en del af smeltvandet sig gennem sprækker i isen til mindre og større strømme i dybe tunneler i og under isen og sled sig ned som hele dalstrøg i undergrundens jordmasser. Da isen senere smeltede bort, fulgte de nu åbne vandløb naturligt disse dalstrøg, og et af disse vandløb blev til Gudenåen.

Moserne

I dalene i Hjermind Skov findes en række moser, bl.a. Brundmosen, Langmosen og Vintønden, som er de største. Som i mange andre danske skove begyndte man i 1920'erne at afvande moserne via et tæt netværk af grøfter for derefter at plante nåletræ.

I de senere år er de fleste nåletræer blevet fjernet igen, og moserne er i dag fortrinsvis bevokset med birkekrat. I de kommende år lukkes grøfterne, og husdyr skal græsse i området. Det sker dels for at genskabe moserne som åbent naturområde, dels for at stoppe udledningen af okker, som dannes ved iltning af de jernholdige forbindelser i moserne.

Gudenåen

Fra gammel tid har Gudenåen fungeret som færdselsåre, og tidligere var der ladeplads på Kjællinghøl. Trafikken var især stor fra ca. 1840 og frem til ca. år 1900, hvor pramfarten blev opgivet p.g.a. konkurrencen fra jernbanenettet. I denne periode var der op til 120 store pramme i fart mellem Randers og Silkeborg. Opstrøms måtte prammene trækkes af folk og heste, og fulgte Pramdragerstien langs åen. "Pramdragervejen", som løber langs engene på Kjællinghøl, er et navnelevn fra dengang. På sydsiden af åen har Viborg Amt etableret "Pramdragerstien", som er åben for offentlig færdsel til fods.

Gudenåprojektet

Projektet består af ekskursionscenter ved Gudenåcentralen, naturskole i Hjermind Skov og historisk center ved Kjællinghøl. Gudenåprojektet blev startet i 1997 af Bjerringbro Kommune i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen. Under Gudenåprojektet er der i dag etableret: Det historiske center ved Kjællinghøl (kopi af jernalderlanghus, værkstedsbygninger og shelters), "Bøgely" (administration, lager og smedeværksted), og Jægerhytten (opholdsrum, toiletter og lejrplads (shelters)). Flere oplysninger på www.gudenaaprojektet.dk.

Hjermind Skov

Skoven, som menes at have hørt under Ulstrup Gods på et tidspunkt, har været i skiftende privat eje, indtil staten købte den i 1978.

Op til midten af 1800-tallet bestod den nuværende Hjermind Skov af spredte krat af forblæst og dårligt formet eg og bøg, adskilt af moser og enge og strækninger med lynghede. Frem til ca. 1975 blev hovedparten af løvskovene ryddet, og sammen med hederne og moserne blev arealerne plantet til, hovedsagelig med nåletræ. Den forrige ejer plantede en række eksotiske arter i skoven, bl.a. sortgran (*Picea mariana*), som i Danmark ellers kun findes i parker og botaniske samlinger.

Hjermind Skov er typisk for de skove, der findes på skrænterne langs de store åer i Østjylland, hvor der flere steder findes rester af oprindelig skov. Århundreders skovrydninger til fordel for landbrugsdrift efterlod ikke meget skov, men skrænterne var vanskelige at dyrke, og derfor fik skovene lov at blive stående her. Nogle få spredte rester af den oprindelige bølge- og egeskov kan derfor stadig ses især på bakketoppene og i den nordligste del af skoven. Langs Trine Møllebæk længst mod øst findes en forholdsvis uforstyrret ellesump. Siden staten overtog skoven, er der plantet mere og mere løvtræ, og denne udvikling vil fortsætte de kommende år.